

'Araplar'la ilgili her şey

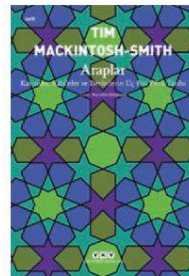
Tim Mackintosh-Smith'in 'Araplar'ı, sunduğu içerik bakımından ufuk açıcı ve yol gösterici. Bir milleti övmek, savunmak, propagandasını yapmak için değil anlamak için ortaya konmuş özgün bir çalışma. Yazar, yorum yapmaktan çekinmiyor ama politik ve mezhepsel bir arkaplan yok yazdıklarında.

Milletlerin tarihi, onca yan yana, iç içe yaşamışlığa rağmen, birbirlerine karşı önyargılar ve bilgisizliklerle doludur. Kültürel ve ekonomik geçişkenlikler başta dil olmak üzere pek çok alanda ciddi izler bırakır oysa. Hatta bazen o denli bir karışma olur ki biri olmadan ötekini anlatmak imkânsızlaşır. Türkler, İranlılar ve Araplar böyledir mesela. İslamiyetle birlikte bu üç milletin dini, dili, kültürü, sosyal hayatı hatta kaderi birbirine karışmıştır. Bununla beraber, özellikle güç ve iktidar çekişmelerinden olacak, halklar istemeden de olsa ayrışır. Fransız Devrimi sonrasında gelişen milliyetçilik dalgası ayrışmaları daha da derinleştirmiştir. Osmanlı'nın uzunca süre esaslı bir parçası olan Araplar hakkında uzunca zamandır önyargılarla doluyuz. Aynı şey onlar için de geçerli. Sanat, edebiyat yanında özgün tarihi çalışmalar bu kalın tortuyu kaldırır mı? Kestirmek zor. Her ne kadar Tim Mackintosh-Smith, 'Araplar' kitabını böyle bir amaç için yazmamış olsa bile, sunduğu içerik bakımından ufuk açıcı ve yol gösterici. Bir milleti övmek, savunmak, propagandasını yapmak için değil anlamak için ortaya konmuş özgün bir çalışma.

Mekân, dil ve gelecek tasavvuru üzerine kurulmuş bir eser 'Araplar'. Üç bin yıllık süreçte, dilin, şiirle kristalize olarak bir milleti (ki içinde bir yığın katman vardır) nasıl yarattığı ve İslam'ın gelişiyse beraber dilin kazandığı evrensel etkinin sonuçları özellikle dikkat çekici. Hz. Muhammet'in ortaya çıkışının 'kayıtlı Arap tarihinin tam orta noktasına denk geldiğini' söyleyen Smith, dilbilim, antropoloji, kültür tarihi, felsefe ve tarihe bağlı kalarak araştırmasını derinleştiriyor. Kuran'ın kritik rolünü "Ayrı soyları Arap dilinin etrafında birleştiren bir dil milliyeti" diye yorumluyor. Onun 'sadece marjinal yerel kültürün muhafızı değil, küresel bir kültürün öncüsü kimliği'ne büründüğünü vurguluyor. Çölün or-

tasında, dilin, Arapçanın kurucu bir role bürünmekle kalmayıp Arapça konuşan toplulukları harekete geçirdiğini, kadim uygarlıkların aksine 'Arabistan'da maddi binaların nadir' olduğunu, onun yerine, 'neredeyse tek Arap insan eseri şiir'in öne çıktığının altını çiziyor. **Arap hikâyesinin 'haritalarla değil ahablarla' ilgili olduğunu ve ahablığın naturasını da şiirin mayaladığını söylüyor.** Arapçada bine yakın kelime ile karşılanan 'deve'yi ise apayrı bir yere koyuyor. "Bir anlamda Araplaşma deve sayesinde" ona göre. Eski etimolojide 'ayaktakımı' anlamına da gelen 'arap' kelimesi, başka bir yerde de 'birbirine katılmış, karışmış ayrı insanlar' diye tanımlanır. 'Büyüleyici serapların' eksik olmadığı bir dünyada, birlik düşüncesinin bugün bile varlığını sürdürmesi anlamlıdır.

Yemen'de yaşayan ve İngiliz kökenli olan yazar, üç bin yıllık Arap tarihini, sadece 'İngiliz-Arap dünyası uzmanı' olarak akademik bir dille yazmıyor. **Yorum yapmaktan çekinmiyor. Arapçanın şiirle kurduğu ölmez ilişkiye bağlanırcasına yer yer şiirsel denebilecek cümleler kuruyor. Politik ve mezhepsel bir arkaplan da yok yazdıklarında.** Başta dil olmak üzere ilkin kendi içinde birbirine karışan Arabistan Yarımadası topluluklarının sonradan yine Kuran ile nasıl başka dil ve milletlere karıştıklarının da ruhunu sezdirmeye çalışıyor. Etnik bileşimden kültürel ve politik bir bütünlüğe varma ideali süzgeçten geçiriliyor. Araplar ve İslam'ı anlamak ve başka bir gözle okumak için fırsat kitaplarından biri 'Araplar'. ■

ARAPLAR
KAVİMLER,
KABİLELER
VE DEVLETLERİN ÜÇ
BİN YILLIK TARİHİ
Tim Mackintosh-Smith
Çeviren: Nurettin
Elhüseyni
YKY, 2022
640 sayfa.